

GENER 2023

REGIDORIA DE FEMINISME I LGTBI

+dones

TROBA L'EIXIDA

Aturem la violència masclista

Ajuntament de
Castelló
Feminisme i LGTBI

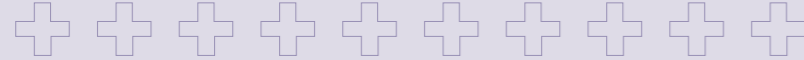
RECURSOS PER A LES VÍCTIMES DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE A CASTELLÓ

SERVEI D'IGUALTAT D'OPORTUNITATS DE L'EXCM. AJUNTAMENT DE CASTELLÓ DE LA PLANA 964 251 979
964 355 322

Atenció psicològica, jurídica i social a dones.
Prevenió de violència de gènere.
Educació en Igualtat.
Participació comunitària en Igualtat.

Horari: de dilluns a divendres de 9 a 14 h
igualdad@castello.es
www.castello.es

CENTRE DONA 24 HORES (GENERALITAT VALENCIANA) 900 580 888

C/ MAJOR 2, 5é
Atenció psicosocial i jurídica a dones víctimes de maltractaments.

Horari: 24 h
www.gva.es

OFICINA D'ATENCIÓ A LES VÍCTIMES DEL DELICTE 964 621 687

CIUTAT DE LA JUSTÍCIA
BULEVARD BLASCO IBÁÑEZ, SN
PLANTA BAIXA

Horari: de dilluns a divendres, de 9 a 14 h

Atenció i protecció a víctimes del delictes, redacció de denúncies, informació, acompanyament.

avd_cas@gva.es
www.gva.es

TELÈFON D'EMERGÈNCIA DEL MINISTERI DE SANITAT, POLÍTICA SOCIAL I IGUALTAT 016

TELÈFON D'EMERGÈNCIA 112

POLICIA NACIONAL: UNITAT DE FAMÍLIA I DONA 964 569 500 / 091

COMISSARIA PROVINCIAL DE CASTELLÓ
C/ RIU SELLA 5
Atenció a víctimes, presentació de denúncies...

Horari: 24 h - SAF: de dilluns a divendres, de 9 a 21 h
www.policianacional.com

POLICIA LOCAL: UNITAT DE VIOLÈNCIA DOMÈSTICA, UVIDO 092 / 964 354 000

CENTRAL DE LA POLICIA LOCAL DE CASTELLÓ
QUADRA TERCERA,
PARTIDA BOVALAR

Urgències: Horari: 24 h

+dones

En aquesta edició

01 Pàg. 03

II Congrés de Dones de Castelló - 23 d'octubre

02 Pàg. 08

25N: Troba l'eixida. Aturem la violència masclista

03 Pàg. 16

Història del feminisme: María Lejárraga

04 Pàg. 23

Entrevistem a Mabel Lozano

SERVEIS SOCIALS: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 H

CENTRALS - COLÓN 38-A
964 355 100

NORD - HISTORIADOR ESCOLANO 28, PLANTA BAIXA
964 247 600

OEST - POLIFUNCIONAL URBAN, QUADRA LA SALERA S/N
964 251 689

GRAU - FORADA 8
964 281 368

EST - MARQUÉS DE LA ENSENADA 10
964 224 005

SUD - CANTÓ DE CASTALIA 21
964 244 584

Adreça:
Passeig Ribalta, 21 Entl. A
Tel. 964 25 19 79
igualdad@castello.es

Realització: Negociat d'Igualtat d'Oportunitats de Dones i Homes
Promou i coordina: Regidoria de Feminisme i LGTBI

La socialització diferenciada, i les seues conseqüències en les vides de les dones, és la protagonista d'aquesta segona trobada

Unes 200 dones van ocupar les butaques de l'Auditori i Palau de Congressos de Castelló, on va tenir lloc l'esdeveniment

Van començar l'any passat, un 23 d'octubre de 2021, i enguany repeteixen: associacions de dones de la ciutat de Castelló, feministes i totes aquelles persones interessades en les qüestions de gènere i la consecució de la igualtat real de dones i homes van tenir l'oportunitat de reunir-se i compartir experiències en el II Congrés organitzat des de la Regidoria de Feminisme i LGTBI, liderada per Verònica Ruiz.

I van ser aquestes, les associacions de dones, les que van decidir el tema central de la trobada: reflexionar sobre com la **socialització diferenciada dels sexes** travessa les vides i els cossos de les dones i sobre com aquesta socialització passa, també, de generació en generació.

II Congrés de Dones de Castelló

22 d'Octubre de 2022

Auditori i Palau de Congressos de Castelló

Inscripció
igualdad@castello.es

+dones

El programa, inaugurat amb les paraules de benvinguda de la regidora Verònica Ruiz, va estar nodrit de dos grans noms: **Ana de Miguel Álvarez** i **Charo Altable Vicario**. La primera que va intervenir va ser Ana de Miguel Álvarez, filòsofa, feminista i professora titular de la Universitat Rey Juan Carlos. Amb la seua conferència "La doble veritat que travessa la vida de les dones" va voler abordar [el mite de la lliure elecció femenina](#), àmpliament tractat en el seu llibre *Neoliberalismo sexual* (Ediciones Cátedra). En les societats actuals, on la igualtat legal i normativa està aconseguida, som les dones realment lliures?, prenem decisions sense cap mena de condicionament de gènere? Sobre aquestes qüestions va girar la intervenció de la filòsofa.

Verònica Ruiz, regidora de Feminisme i LGTBI, en l'acte de benvinguda

Conferència d'Ana de Miguel Álvarez

Seguidament va arribar el torn de Charo Altable Vicario, experta en pedagogia terapèutica i coeducació emocional i sexual amb perspectiva de gènere. Charo va prioritzar les emocions en el seu discurs "Transformant emocions i sentiments per al canvi". Va explicar que, igualment, les nostres emocions estan condicionades, modelades i educades pel procés de socialització i com podem transformar-les. És per això que també va ser l'encarregada d'impartir el taller que va tindre lloc a continuació i que es va titular "Encarnant el mite de Psique i Eros en clau no patriarcal".

Amb el **taller** de Charo Altable Vicario va concloure aquest II Congrés de Dones de Castelló i, possiblement, s'està ja sembrant el germen per a la tercera trobada del proper any.

Intervenció de Charo Altable Vicario

Taller de Charo Altable Vicario

En aquesta edició van participar les associacions feministes:

- Adonat
- Associació de Treballadores de la Llar
- Aula Debat del Grao
- Associació de Dones 8 de Març
- Associació de Dones San Lorenzo
- Reinventadas
- Liceu de Dones

Cinc feministes i activistes participen en aquestes jornades que aborden temàtiques diferents sobre les violències masclistes

Des del 25 d'octubre fins al 22 de novembre, l'Edifici Menador de Castelló ha acollit les xerrades d'aquestes professionals

La Regidoria de Feminisme i LGTBI de l'Ajuntament de Castelló ha organitzat, al voltant del 25 de novembre Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència contra les Dones, un **cicle de conferències** amb dones feministes de reconegut prestigi. Aquest cicle, emmarcat en els actes del 25N sota el títol **Cartografia de les violències que pateixen les dones**, ha comptat amb les intervencions d'Ana Falú (25 d'octubre), Mabel Lozano (3 de novembre), Beatriz Sagrado Roberto (10 de novembre), Carolina de Mingo López (16 de novembre) i Itziar Ruiz-Giménez Arrieta (22 de novembre).

La primera que va intervindre va ser l'argentina **Ana Falú**, exdirectora d'ONU Dones per a la regió andina i Brasil i el Cono Sur i actualment assessora en temes de gènere per a l'ONU Hàbitat. Falú va parlar de la iniciativa de Nacions Unides per a construir ciutats lliures de violències cap a les dones, ja que nosaltres, les dones, no transitem la ciutat amb la mateixa tranquil·litat que els homes.

Araceli Tàrrega, cap del Negociat d'Igualtat, presenta a Mabel Lozano

Mabel Lozano, directora de cinema i activista a favor de l'abolició de la prostitució, el tràfic i l'explotació sexual de dones i xiquetes, va ser la segona en intervindre i va tractar la vulneració dels drets humans de les dones que són prostituïdes i d'aquest delictes al entorn virtual, la prostitució 2.0. Mabel Lozano és la directora del projecte **El proxeneta** i a ella li dediquem la contraportada d'aquesta edició de la revista.

Seguidament, la investigadora i directiva de l'organització **Médicos del Mundo**, **Beatriz Sagrado Roberto**, va parlar sobre violència de gènere i discapacitat sota la xerrada "Violència i explotació sexual, una realitat invisible de les dones i xiquetes amb discapacitat". El mes de setembre passat l'Observatori estatal de la discapacitat va presentar un estudi elaborat

Ana Falú acompanyada per la regidora de Feminisme i LGTBI, Verónica Ruiz

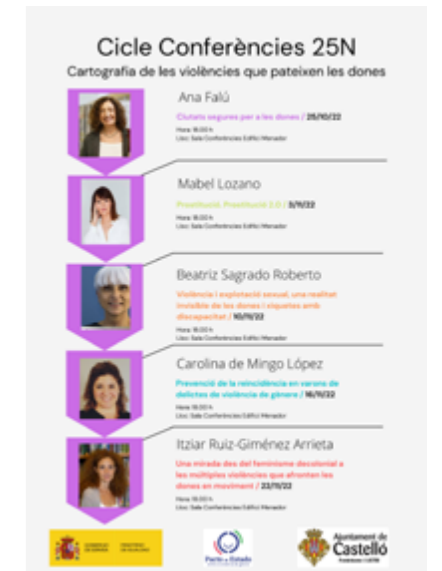
per Beatriz Sagrado Roberto i Magaly Thill sobre la violència en forma de tràfic de persones que s'exerceix a Espanya contra xiquetes i dones amb discapacitat amb finalitats d'explotació sexual.

Per la seua banda, la jurista **Carolina de Mingo López** va parlar sobre les claus de la prevenció de la reincidència de delictes de violència de gènere per part dels homes. De Mingo és assessora jurídica de **Patim**, una comunitat terapèutica que dona resposta al fenomen de les addiccions i l'exclusió social. A més, treballa en prevenció i reeducació en l'àmbit penitenciari.

En l'últim lloc, i com a cloenda, **Itziar Ruiz-Giménez**, coordinadora del Grup d'Estudis Africans i el Grup d'Estudis Internacionals de la Universitat Autònoma de Madrid, ha abordat les violències que recauen sobre dones migrades, refugiades i en contextos bèl·lics en la xerrada "Una mirada des del feminisme decolonial a les múltiples violències a les que s'enfronten les dones en moviment". Ruiz-Giménez és experta en drets humans i migracions.

Beatriz Sagrado amb Verónica Ruiz, regidora de Feminisme i LGTBI

Conferència de Itziar Ruiz-Giménez

Conferència de Carolina de Mingo

Troba l'eixida. Aturem la violència masclista

Un laberint ha sigut instal·lat en el Passadís de les Arts per a recrear les múltiples i diferents violències que patim les dones pel fet de ser dones

De fusta i amb 10 metres a cada costat, la ciutadania de Castelló ha pogut visitar l'obra d'art reivindicatiu creada per diferents entitats socials per a conscienciar sobre la necessitat de parar la violència masclista. Es tracta d'un **gran laberint** l'objectiu del qual és **trobar l'eixida a la violència que patim les dones** després de recórrer els seus corredors i endinsar-se en les múltiples maneres d'exercir violència masclista. Així, els qui han recorregut els seus corredors i panells han pogut aprendre les definicions, amb els seus matisos i diferències, de violència psicològica, física, econòmica i patrimonial, sexual, assetjament de carrer, matrimonis forçosos, mutilació femenina, aïllament social, tràfic de dones i xiquetes, violència vicària, violència contra dones amb discapacitat i contra dones majors.

Lectura del manifest contra la violència masclista

El lateral dret de l'estructura ha acollit **40 peces**, cadascuna d'elles elaborada per una **associació o entitat castellonenca**, en les quals podia llegir-se 25N. Per part seua, l'**Escola d'Art i Superior de Disseny de Castelló** ha situat en el lateral esquerre del laberint diversos panells que simbolitzaven el cicle de la violència de gènere. El resultat d'aquesta exposició és fruit del treball de la **campanya de prevenció comunitària de la violència masclista** que es va iniciar el mes d'octubre passat, quan les entitats participants van començar a rebre tallers de sensibilització en la matèria.

Mural 25N fet per la ciutadania de Castelló

Entitats i associacions participants

- Associació de Dones de Sant Llorenç
- La Llar de Sant Llorenç
- Habitatge Tutelat
- EPA Germà Colón
- Taller Jove de Càritas
- Associació de Veïns Primer Moli
- La Llar Zona Nord
- Kumpania Plus
- Aula Debat
- Centre de Recuperació Integral
- Habitatge Tutelat El Faro
- Habitatge Tutelat Estrelles de Mar
- Cris de Creu Roja
- Centre de Dia de Creu Roja
- CFO de Càritas
- Grup de Dones Magribines d'Aula Debat
- Associació de Dones 8 de Març
- Ateneu
- Kumpania Fundació Amigó
- Pisos Solidaris
- Racó Màgic
- CEIP Carles Selma
- Liceu de Dones
- Adona't
- CEIP Guitarrista Tàrrega
- Centre Cívic Perpetuo Socorro
- Barris al Sud
- Associació de Treballadores de la Llar
- Afdem

Veïnes de l'associació Primer Moli

Participació de l'alumnat

A més, el mateix dia 25 de novembre, l'alumnat de l'IES **Bovalar** i de l'**Escola d'Art** van acudir al laberint per a acabar de polir la instal·lació que havien preparat des de diferents disciplines artístiques. Igualment, l'estudiantat de la **formació professional de Promoció de la Igualtat** va organitzar tres jocs dirigits a la ciutadania que visitava l'exposició al llarg del matí. Aquestes activitats van ser l'oca feminista, el passaparaula feminista i un memory sobre igualtat.

Art en l'antic asil

També per a commemorar aquest 25N, la **lona artística** de l'autora **Laura Avinent** titulada "**Contra el masclisme, sembrem feminisme**" ha lluit en la façana de l'antic asil. Aquesta obra ha sigut realitzada gràcies al suport de la Plataforma Feminista de Castelló i ha comptat amb la col·laboració de la Regidoria de Feminisme i LGTBI de l'Ajuntament de Castelló.

Mural 25N fet per la ciutadania de Castelló

L'alumnat d'instituts de Castelló assisteix a tallers per a sensibilitzar-se contra la prostitució

Fundación Salud y Comunidad és l'encarregada d'impartir aquesta formació, impulsada per la Regidoria de Feminisme i LGTBI

En el marc del III Pla Municipal d'Igualtat d'Oportunitats de Dones i Homes i del Pacte d'Estat contra la violència de gènere, la Regidoria de Feminisme i LGTBI de l'Ajuntament de Castelló ha desenvolupat diferents **accions de sensibilització per a la prevenció de l'ús de la prostitució i del tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual.**

En aquesta ocasió, el **públic destinatari són joves d'entre 15 i 18 anys** que cursen els nivells de 4t de l'ESO i 1r de Batxillerat en diferents centres docents de Castelló. I és la **Fundación Salud y Comunidad (FSC)**, entitat amb una àmplia experiència en l'atenció a dones en situació de prostitució i víctimes de tràfic de persones, l'artífex de programar i impartir els tallers per a conscienciar la població adolescent.

Sonia Ferrer, encarregada de desenvolupar aquest projecte en FSC, afirma que l'adolescència és "una etapa clau per a establir les bases de les relacions afectivosexuals saludables i impedir que caiguen en estereotips masculistes i poc realistes". En aquest sentit, la formació es concep com una **eina per a conscienciar la joventut de la realitat que existeix entorn de la prostitució i l'explotació sexual.** Reconeix Sonia que, amb aquests tallers, també es persegueix "generar un pensament crític sobre les conseqüències de la mercantilització de la sexualitat, previndre futurs clients consumidors i reduir l'estigma social associat a les dones que ocupen la prostitució visibilitzant la realitat a la qual s'enfronten".

Contingut dels tallers

La formació que reben les i els adolescents s'estructura en **dos sessions.** En la **primera**, aborden el tema del **tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual.** Després d'un acostament teòric al problema, en el qual s'aprofundeix en les característiques del tràfic, el procés que viu una víctima o com actuen els tractants, es parla dels mites que existeixen al voltant del fenomen del tràfic amb finalitats d'explotació sexual amb l'objectiu de desmentir-los. Alguns d'aquests mites són les idees preconcebudes sobre les víctimes, que es troben **sempre** físicament lligades i encadenades o «a mi no em passarà», és a dir, creure que una persona no pot caure en un engany d'aquest tipus.

En la **segona sessió** s'incideix en la problemàtica de la **prostitució** des d'una perspectiva teòricopràctica i participativa. Perquè, com comenta Sonia Ferrer, el que es pretén és "fomentar una actitud crítica i reflexiva a través del debat, per la qual cosa la participació de l'alumnat enriqueix les sessions". En aquest segon bloc s'aborda, així mateix, la diferència entre la **presa de decisions voluntària**, «trie exercir lliurement la prostitució tenint altres opcions»;

consentida, «no tenir més opcions em coacciona a triar-la», i **obligada o manipulada** per terceres persones.

Resultats de 2021 i avanç de 2022

Durant l'any passat, 2021, van participar-hi 33 grups de joves pertanyents a 4t de l'ESO, PR4, 1r de Batxillerat i cicles formatius. En total, **667 adolescents van rebre formació** sobre prostitució i tràfic de persones amb finalitats d'explotació sexual.

Com a assoliments, Sonia Ferrer destaca que l'interès i la participació tant de l'alumnat com del professorat dels centres de Castelló van ser molt elevats, i s'arribà a generar una llista d'espera per a futures sessions, que són les que s'estan duent a terme durant aquest 2022. I com a valoracions finals respecte als tallers de 2021 conclou que:

- El 82 % de l'alumnat va respondre positivament a la impartició de més sessions sobre prostitució i tràfic.
- Els coneixements previs sobre la problemàtica són escassos, confonent conceptes o amb un alt nivell de desconeixement sobre aquesta realitat.
- És necessària una major formació en gènere, que permeti incrementar l'impacte en parlar d'explotació sexual.
- Existeixen estereotips i creences molt arrelades entorn de la prostitució.
- Les dones es mostren més sensibles a la temàtica.
- Els homes són menys participatius que les dones en les sessions i els costa més mostrar la seua opinió, encara que mostren interès sobre el tema.
- Els conceptes de voluntarietat i consentiment sobre decidir dedicar-se a la prostitució tenen un impacte alt a l'hora d'entendre les situacions existents darrere de l'explotació sexual.
- Analitzar casos reals els permet empatitzar i entendre què hi ha darrere de l'explotació sexual.

Aquest **2022 la participació** de centres i alumnat continua sent **molt alta**, i s'hi han sumat grups de Càritas i el Centre de Reeduació Pi Gros. I, igual que el curs passat, FSC té una llista d'espera amb 15 grups més d'instituts.

L'educació no canvia el món, canvia les persones que canviaran el món. *Paulo Freire*

A domicili és la nova campanya audiovisual per a commemorar el Dia Internacional contra l'Explotació Sexual i el Tràfic de Dones, Xiquetes i Xiquets

L'artista visual experta en comunicació per a la igualtat Yolanda Domínguez ha dirigit aquest curtmetratge

Juntament amb els tallers sobre relacions afectivosexuals sanes, dirigits a la joventut castellanenca, que imparteix la Fundación Salud y Comunidad, aquesta campanya reforça la sensibilització de la societat davant del consum de prostitució i el tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual.

Des de la Regidoria de Feminisme i LGTBI s'ha produït aquesta peça audiovisual, la direcció de la qual ha sigut encarregada a **Yolanda Domínguez**. El que es pretenia en aquesta campanya, afirmen des de la Regidoria, era fugir de les imatges típiques de tacons i calces de reixeta per a interpellar directament els homes que paguen per sexe, els puters. D'aquesta forma, se segueix la línia de la campanya de l'any passat, **El còmplice**, protagonitzada per homes.

Mitjançant els recursos de l'humor i del desconcert, en **A domicili** tres homes de diferent perfil demanen dones per telèfon utilitzant el llenguatge amb el qual se les qualifica i classifica en els anuncis de prostitució, pàgines porno i fòrums de puters: "molt calenta", "bruta", "exòtica", "amanosa", "que m'ho faça tot"... El que reben no és una dona, sinó un objecte que encaixa amb la seua descripció.

El curtmetratge reflexiona sobre la deshumanització de les dones prostituïdes, la seua cosificació i sexualització i la seua degradació a simples objectes.

[A domicili - Campanya pel Dia Internacional contra l'Explotació Sexual](#)

«Créixer lliures» és un programa de coeducació que promou l'eliminació dels estereotips i rols adscrits de gènere en xiquetes i xiquets

Des de la Regidoria de Feminisme i LGTBI de Castelló s'impulsa aquest projecte dirigit a l'alumnat de primària

L'alumnat de 5é i 6é dels diferents centres educatius de Primària de Castelló és el públic objectiu d'aquesta [proposta didàctica](#) que pretén treballar de manera dialògica i crítica perquè els mateixos xiquets i xiquetes desmunten els rols i estereotips adscrits al sexe biològic. La proposta es materialitza en un taller de dues hores presencials on l'equip de [La Naturadora](#) planteja un treball adaptat a les qualitats particulars de la infància partint de dues premisses. Per una banda, la **motivació i atractiu** de les activitats perquè l'alumnat assolisca els objectius marcats, i, per altra banda, la **perspectiva feminista** de les activitats.

El contingut d'aquesta formació s'estructura al voltant de conceptes bàsics que les xiquetes i xiquets treballen en equip amb material inèdit que es tracta d'una producció de làmines de cossos no normatius. I els conceptes que es treballen són: **sexe-gènere, rols i estereotips de gènere, socialització diferenciada per gènere i corresponsabilitat**.

Els objectius de «Créixer lliures» són:

- Diferenciar entre sexe i gènere per a entendre que les diferències biològiques no justifiquen les discriminacions.
- Descobrir els estereotips que generen desigualtat i limiten el desenvolupament lliure de les persones.
- Oferir ferramentes per a identificar el sexisme.
- Prevenir les actituds intolerants cap a aquelles persones que no compleixen amb els mandats de gènere.
- Afavorir relacions igualitàries entre els sexes, basades en el respecte i l'escolta.

«Stories sense filtres» és un programa de prevenció de la violència de gènere a l'adolescència

Amb aquest programa, la Regidoria de Feminisme i LGTBI pretén sensibilitzar sobre la necessitat de construir relacions basades en els bons tractes

A partir de l'experiència directa dels i les joves, aquesta proposta d'activitats emprà **material audiovisual inèdit** per a treballar en la **prevenció i sensibilització de la violència de gènere** al mateix temps que promou **relacions afectives saludables i respectuoses** basades en la història entre dos personatges que apareixen en els audiovisuals.

En aquesta ocasió, el programa, materialitzat en tallers, està dirigit a alumnat de 3r i 4t d'ESO dels centres de Secundària de Castelló. Però, també, a l'alumnat de Formació Professional i Batxillerat.

L'equip encarregat d'impartir la formació té present que aquesta edat, l'adolescència, està definida per la psicologia com una etapa fonamental, ja que és en aquest moment quan es prioritza la construcció de la identitat pròpia i diferenciada. És per això que enfoquen el treball, igualment, des de dues premisses: la motivació i captar l'atenció del públic més jove i la incorporació de la perspectiva feminista en cadascuna de les activitats.

Estructura del taller:

La primera sessió consisteix en una dinàmica d'exploració de conceptes sobre els objectius del programa a partir d'experiències reals viscudes per alumnat adolescent. Així, es plantegen temes com els cels i els mites de l'amor romàntic, la pressió sexual i el fals consentiment o el *sexting* i el *sexpreading*.

La segona sessió de treball pretén, a partir de les experiències, idees i reflexions sorgides en la primera sessió, desmuntar mites relacionats amb l'amor romàntic i crear un espai per a propostes d'acció pels bons tractes.

«**Sexpreading**» és la difusió de fotos amb contingut sexual d'altres persones sense el seu consentiment. És un acte violent i denunciador. «**Sexting**» és l'intercanvi de material de contingut eròtic amb consentiment per totes dues parts sense la intenció de difondre el contingut, encara que això no lleva que la persona que reba el contingut no puga actuar de mala forma.

En aquesta ocasió, el material amb el qual treballen a classe ha sigut produït per l'equip de professionals de *La Naturadora* i s'han cuidat tots els detalls a tots els nivells perquè siguin atractius: càsting, guió, direcció d'intèrprets, fotografia, muntatge, so, etc.

En concret, «*Stories sense filtres*» es tracta de **quatre vídeos** acompanyats d'unes fitxes de treball que plantegen diverses situacions de violència de gènere a l'adolescència. En el primer vídeo es presenta als i les protagonistes de les històries i es mostra una escena que posa de manifest les situacions de desigualtat resultat del masculisme. La resta dels audiovisuals mostren situacions com les actituds de control, la violència sexual i les violències mitjançant les xarxes socials i **alternatives basades en els bons tractes**.

María de la O Lejárraga García
28 de desembre de 1874 (La Rioja) /
28 de juny de 1974 (Buenos Aires,
l'Argentina)

*Per a saber més: Documental [A las españolas. María Lejárraga](#) (RTVE, 2022) / *La mujer sin nombre* (Vanessa Montfort, 2020) / *María Lejárraga, brillo en la sombra* (Documentos RNE)

Dramaturga prolífica i pionera clau del feminisme espanyol: María Lejárraga, silenciada i oblidada sota el pseudònim del seu marit

El seu compromís amb la causa feminista i socialista la va portar a l'exili després de la Guerra Civil. Es va refugiar a l'Argentina, on va morir quasi als cent anys d'edat

Tan prolífica va ser la seua producció literària com intens el seu activisme polític. María de la O Lejárraga va néixer a San Millán de la Cogolla (La Rioja) i al poc temps es va traslladar a Madrid. La seua mare, formada en la cultura francesa, va ser la responsable de la seua educació. Va cursar estudis de **magisteri** i va obtenir, mitjançant **oposició**, una plaça de mestra, professió que va exercir durant una dècada. També va obtenir una **beca per a estudiar a l'estranger**, a Bèlgica, on va analitzar el funcionament pedagògic dels centres docents i va tenir el seu primer acostament a la ideologia socialista.

María i **Gregorio Martínez Sierra** van estrényer la seua relació en 1897, atesa la seua afició comuna per la literatura i el teatre, i van començar una **col·laboració de producció literària abundant** que va aparèixer, no obstant això, sota la signatura d'ell, invisibilitzant i anul·lant el treball i la creativitat de Lejárraga. Després del seu **matrimoni** en 1900, crearen la raó social Gregorio Martínez Sierra, dedicada als camps artístics de la literatura dramàtica, les empreses teatral i editorial, el conte, la novel·la, els guions, la producció cinematogràfica, els llibrets, els articles i les conferències feministes, entre d'altres. El matrimoni es va **divorciar** en 1922, però aquesta ruptura no va suposar la desaparició de l'empresa Gregorio Martínez Sierra. Gregorio, després de contraure matrimoni, havia mantingut una relació amorosa amb una actriu, de la qual va néixer una criatura.

La vida i l'activisme polític de María Lejárraga no va ser menys intens. Va treballar per a la **promoció de l'associacionisme femení espanyol**. Va ser secretària de l'Aliança

La col·laboració mitjançant la coautoría era una fórmula recurrent de la producció teatral i literària de l'època, però l'anul·lació absoluta d'una de les signatures sembla respondre, en bona part, a la discriminació de gènere de les dones espanyoles en un món dominat socialment i culturalment per homes.

Després de la mort del seu marit en 1947, encara que ja estaven separats, ella va continuar rebent el 50 % dels guanys en concepte de drets d'autor per vídua, no per autora.

Internacional del Sufragi de la Dona, directora de la Unió de Dones Espanyoles, fundada en 1918, sòcia del Lyceum Club Femení de Madrid, sota la direcció de María de Maeztu, i va presidir el Patronat per a la Protecció de la Dona, organització encarregada d'abordar el tràfic de blanques.

La seua convicció feminista la va plasmar en un **rellevant corpus d'articles i assajos** que, no obstant això, també van ser publicats amb la **signatura de Gregorio**: *Cartas a las mujeres de España* (1916), *Feminismo, feminidad y españolismo* (1917), *La mujer moderna* (1920), *Nuevas cartas a las mujeres* (1932) y *Cartas a las mujeres de América* (1941). Tan sols un sisé article va aparèixer signat per María, *La mujer española ante la República* (1931), que aglutinava les conferències que ella mateixa havia impartit a l'Ateneu de Madrid.

Així mateix, Lejárraga va ser una de les **primeres diputades socialistes** en les Corts espanyoles (1933), encara que va abandonar el seu escó un any després com a protesta per la dura repressió del govern republicà contra la Revolució d'Astúries (1934). Va participar en l'organització de les Joventuts Socialistes i en el Comité Nacional de Dones contra la Guerra i el Feixisme, presidit per Dolores Ibárruri.

Després de la Guerra Civil es va veure **obligada a exiliar-se**, primer a Niça (França) i, després, a l'Argentina, on es va instal·lar definitivament en 1953, quan havia perdut tota l'esperança de tornar a Espanya. A l'Argentina es va dedicar a l'escriptura de contes i articles per a premsa i a la traducció. També en l'exili va escriure les seues dos obres autobiogràfiques: *Una mujer por caminos de España* (1952) y *Gregorio y yo. Medio siglo de colaboración* (1953). Va morir en 1974, quasi als cent anys d'edat.

En aquest article d'*El País* (2018) tres dones expertes analitzen la vida i obra de María Lejárraga: [«María Lejárraga, la historia de la escritora española que firmó todos sus libros con el nombre de su marido»](#).

Lejárraga és responsable de grans clàssics, com l'obra teatral *Canción de cuna* (1911), portada cinc vegades al cinema, o el llibret *El amor brujo*, de Manuel de Falla. La seua obra *Cartas a las mujeres de España* (1916), publicada tretze anys abans d'*Una habitación propia* de Virginia Woolf, és un autèntic tractat feminista i representa un exemple d'eixa història furtada a les dones.

* La Regidoria de Feminisme i LGTBI rep el reconeixement de "bona pràctica" per part d'EIGE

L'Institut Europeu de la Igualtat de Gènere (conegut com l'EIGE per les seues sigles en anglès) ha destacat el bon fer de la Regidoria de Feminisme i LGTBI de l'Ajuntament de Castelló, liderada per Verònica Ruiz, pel servei que ofereix de l'Escola de Matí i Vespadrà (EMV). En concret, l'ens europeu reconeix com a bona pràctica per a promoure la igualtat el contracte realitzat per aquesta regidoria respecte a l'EMV, i és que va incloure com a criteris d'adjudicació per a l'execució del servei la contractació de dones víctimes de violència de gènere, l'existència de dones en llocs de responsabilitat i la presència de persones formades en igualtat d'oportunitats de dones i homes. És a dir, tots aquests requisits devia i ha de complir-los l'empresa adjudicatària.

Aquest reconeixement està publicat en l'informe emès per l'EIGE el 20 de juliol de 2022 i en ell es presenten 11 exemples de bones pràctiques entre les quals destaca el contracte de bones pràctiques entre les quals destaca el contracte de l'EMV del consistori castellonenc. Aquesta escola cobreix les necessitats de conciliació de les famílies perquè acull a xiquetes i xiquets en els centres educatius de la ciutat des de les 7.30 a les 9 h i des de les 17 a les 18.30 h.

* La legislació contra l'explotació sexual

La **legislació contra l'explotació sexual**, més a prop. Els Ministeris de Justícia (PSOE) i Igualtat (Unides Podem) ultimen els detalls de la que és una de les lleis socials pendents de la legislatura: la llei contra el tràfic, que ha de protegir les víctimes d'explotació sexual. Segons l'esborrany, la normativa atorgaria una sèrie de **drets a les víctimes** d'explotació sexual, com el **permís de residència o l'ingrés mínim vital**. Per contra, també s'estipularien penes de presó de fins a quatre anys **per a aquelles persones que paguen per tindre sexe amb una víctima de tràfic obligada a prostituir-se o per a aquelles persones que facen negoci amb la prostitució**.

(Font: *El periòdic*)

* Igualtat en els llocs de treball

El passat 1 de novembre de 2022 s'aprovà i es publicà el **procediment de valoració dels llocs de treball** previst en el Reial decret 902/2020, de 13 d'octubre, d'igualtat retributiva entre dones i homes, mitjançant l'[ORDRE PCM/1047/2022](#). El Reial decret 902/2020 va introduir una regulació nova de diversos instruments a través dels quals ha d'aplicar-se el **principi de transparència retributiva**. Un d'aquests és el procediment de **valoració de llocs de treball**, que se suma al **registre retributiu**, obligatori per a totes les empreses, i a l'**auditoria salarial**, obligatòria per a les empreses de 50 o més persones treballadores. Aquesta valoració de llocs de treball permet complir amb l'obligació de realitzar l'avaluació dels llocs de treball, prevista en el diagnòstic de la situació de les empreses del pla d'igualtat, i també permet elaborar el registre retributiu i realitzar una valoració amb perspectiva de gènere. El Ministeri d'Igualtat ha publicat una guia d'ús de cadascuna de les eines: [registre retributiu](#), [auditoria salarial](#), [valoració de llocs de treball](#).

* Vamos a contarlo

L'**Observatori contra l'assetjament sexual i per raó de sexe** és una iniciativa llançada per CCOO per a posar fi a l'assetjament sexual i destapar casos en les empreses. Es concep com un canal de comunicació obert per a víctimes, però també es proporciona informació sobre com respondre en els centres de treball, així com guies i material didàctic sobre aquesta forma de violència encara silenciada i, a vegades, tolerada i normalitzada. L'Observatori ja és accessible a través de la seua [pàgina web](#) i, sota el lema «**Vamos a contarlo**», pretén oferir assessorament a aquelles víctimes que denuncien qualsevol situació d'assetjament sexual o assetjament per raó de sexe.

(Font: *elDiario.es*)

Cicle dona i cine

MAIXABEL

LLOC: Teatre del Raval
DATA: 25 de gener de 2023
HORA: 18:30h
Entrada gratuïta

Sinopsi: Basada en fets reals, la pel·lícula dirigida per Icíar Bollaín conta la història de Maixabel Lasa, la vídua del polític basc assassinat per ETA l'any 2000, Juan María Jáuregui, i una de les primeres víctimes que van accedir a entrevistar-se amb els assassins a la presó. Blanca Portillo i Luis Tosar encapçalen el repartiment de la pel·lícula.

LOS ESTADOS UNIDOS CONTRA BILLIE HOLIDAY

LLOC: Teatre del Raval
DATA: 22 de febrer de 2023
HORA: 18:30h
Entrada gratuïta

Sinopsi: Billie Holiday, una jove criada d'un barri marginal dels Estats Units, es converteix en una de les millors intèrprets de jazz de tots els temps. Mentre viu el seu èxit, el Departament Federal de Narcòtics dels Estats Units la fitxa com a objectiu mitjançant una operació encoberta liderada per l'agent federal Jimmy Fletcher, amb qui Billie havia tingut un tumultuós romanç.

EN 80 DÍAS (80 EGUNEAN)

LLOC: Teatre del Raval
DATA: 31 de maig de 2023
HORA: 18:30h
Entrada gratuïta

Sinopsi: De temàtica LGTBI, *En 80 días* és protagonitzada per Axun i Maite. Axun és una dona de 70 anys que acudeix a l'hospital per a cuidar l'exmarit de la seua filla. A l'hospital descobreix que la dona que cuida el malalt del costat és Maite, una gran amiga de l'adolescència amb qui fa anys que no té relació. Prompte les dos dones seran conscients que la química entre elles continua intacta igual que 50 anys arrere.

EL DESPERTAR DE LAS HORMIGAS

LLOC: Teatre del Raval
DATA: 29 de març de 2023
HORA: 18:30h
Entrada gratuïta

Sinopsi: Antonella Sudasassi dirigeix aquesta pel·lícula per a reflexionar sobre les violències masclistes que patim les dones diàriament. La protagonista de la pel·lícula, Isa, és una modista que viu amb el seu espòs i les seues dos filles en un poble costa-riqueny, els costums del qual mantenen i reproduïxen els rols de gènere de manera rígida. En el moment en què el seu home li demana tindre un tercer fill home, la protagonista comença a qüestionar-se la seua vida i a buscar un canvi enfocat en l'àmbit laboral.

EL ACONTECIMIENTO

LLOC: Teatre del Raval
DATA: 26 d'abril de 2023
HORA: 18:30h
Entrada gratuïta

Sinopsi: D'origen francès, aquesta pel·lícula conta la història d'un avortament des d'una altra perspectiva. En 1963, Anne, una estudiant brillant amb un futur prometedor per davant, es queda embarassada. Veu com desapareix l'oportunitat d'acabar els seus estudis i d'escapar de les limitacions del seu entorn social. Davant la proximitat dels seus exàmens finals i a mesura que creix el seu ventre, Anne decideix actuar, tot i que haja d'enfrontar-se a la vergonya i al dolor, i arriscar-se a anar a la presó per a fer-ho.

VIRIDIANA

LLOC: Teatre del Raval
DATA: 28 de juny de 2023
HORA: 18:30h
Entrada gratuïta

Sinopsi: Aquesta pel·lícula de 1961, dirigida per Luis Buñuel, narra la història de Viridiana, una jove novícia que visita el seu oncle, don Jaime, en una hisenda de l'altiplà castellà. La gran semblança existent entre Viridiana i la dona difunta de don Jaime, que va morir la nit de noces trenta anys abans, farà que Jaime li demane que es case amb ell. Ella rebutja la petició del seu oncle, però accepta, no obstant això, una altra estranya petició.

No et perdes... escolta!

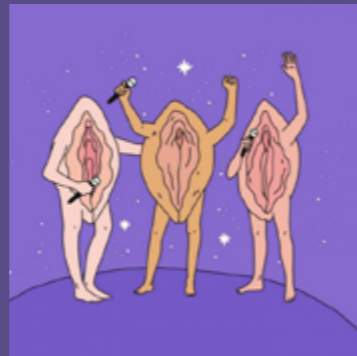
Us presentem alguns dels millors pòdcasts sobre feminisme (2022): programes fets per dones per a impulsar el moviment feminista i intentar acabar amb la desigualtat.

En *Estirando el chicle*, Victoria Martín i Carolina Iglesias critiquen, amb molt d'humor, totes aquelles coses que les indignen. Cada setmana comparteixen anècdotes i experiències amb dones rellevants del panorama nacional.

El *Club de Malasmadres* pretén trencar el mite de la mare perfecta, submissa, lliurada al 100 % a la seua família. És un crit que lluita per la conciliació real i la igualtat real. Està dirigit per Laura Baena, presidenta d'aquesta associació.

En *ConchaPodcast* la dona i la seua sexualitat són l'eix conductor d'un programa amb entrevistes a dones que tenen una història per contar, molta llibertat, feminisme i humor.

No et perdes... llig!

La revolución de las invisibles: mujeres en la historia de España (Sandra Ferrer Valero, 2022).

Sandra Ferrer, autora especialitzada en la història i vides de les dones, ens conta la història d'Espanya, des de la prehistòria fins al segle XXI, però no la història que tots coneixem, la dels homes, sinó la de l'Espanya que van construir elles, les vivències de les quals s'han silenciades durant molt de temps.

Passejarem pels carrers de les ciutats i pobles d'Espanya de la mà de mil i una veus femenines, descobrint no sols les grans madrasses i els ateneus i centres del saber, sinó la vida dins de les cases, els convents i fins i tot els vaixells que van salpar a les Amèriques.

L'autora ens fa veure una nova manera d'entendre el nostre passat i el nostre present, tan fascinant com necessària, i de portar de tornada a la llum totes aquelles dones que, amb el seu esforç i dedicació, van fer Espanya i la seua història.

"El tràfic, l'explotació sexual, no és un problema, és un delictes"

El passat 3 de novembre de 2022, Mabel Lozano, directora de cinema i activista per l'abolició de la prostitució, va participar en el *Cicle de Conferències 25N. Cartografia de les violències que pateixen les dones*, organitzat per la Regidoria de Feminisme i LGTBI de l'Ajuntament de Castelló. Aprofitem, doncs, per a entrevistar la guanyadora del **Premi Goya 2021 al millor curtmetratge documental** per *Biografía del cadáver de una mujer*, la qual confessa que la seua conferència en l'edifici Menador va ser un èxit, "un ple absolut, amb molt de públic jove i fins i tot homes".

Pregunta. En quin moment et comences a interessar per temes com la prostitució, l'explotació sexual o el tràfic de blanques?

Fa 17 anys, en 2005, vaig conèixer Irina, una jove russa supervivent del tràfic. Ningú llavors parlava d'aquest tema. El testimoni d'aquesta dona va suposar un colp precís que em va espantar a eixir de la meua zona de confort i conèixer de primera mà l'esclavitud contemporània. Va ser el detonant que em va posar darrere de la càmera per a rodar *Voces contra la trata de mujeres*, el meu primer documental.

Quins assoliments destacaries, què ens queda per fer i quins retrocessos assenyaales?

A nivell legislatiu, no hi ha hagut cap assoliment de moment, fins ara no hi ha hagut voluntat política, però sí molta xerrameca. Hem avançat en el compromís de la ciutadania i en l'altaveu en el qual s'han convertit molts mitjans de comunicació que, per fi, s'han pres seriosament aquest delictes, **perquè el tràfic, l'explotació sexual, no és un problema, és un delictes**.

Entens la postura no abolicionista enfront de la prostitució?

Sota la protecció de la "llibertat" com a excusa per a la no abolició del sistema de prostitució s'amaga, en molts casos, un desconeixement de la realitat. Aquesta realitat és que hi ha dones que si hagueren tingut altres opcions o alternatives no s'hagueren vist abocades a la prostitució.

Quin és el teu pròxim projecte?

AVA, sobre explotació sexual de dones i xiquetes amb discapacitat intel·lectual.

Quin missatge t'agradaria traslladar a la societat?

Que vegem les meues produccions audiovisuals, que lligem els meus llibres, producte de molts anys de treball tant als països d'origen i de captació de les dones obligades a exercir la prostitució, com en el nostre, un país de trànsit i destinació.

Treballs de Mabel Lozano relacionats amb la violència de gènere, la prostitució i l'explotació sexual:

- *Chicas nuevas 24 horas*
- *El proxeneta. Paso corto, mala leche*
- *PornoXplotación*
- *Flores para Concha*

Mabel Lozano també és directora de campanyes com *Escúchame*, projectada a l'alumnat de Castelló en els tallers sobre prostitució impartits per la Fundació Salut i Comunidad en cursos anteriors, o *Si pagas, abusas*, impulsada per la Generalitat Valenciana per a dissuadir els joves de pagar per sexe.

+dones

REGIDORIA DE FEMINISME I LGTBI

Ajuntament de
Castelló
Feminisme i LGTBI